

Comparative Study of Exposure to Cryptocurrencies in the Legal Systems of Iran and the United States

Seyed MohammadMahdi
Ghamamy¹

*Member of the Faculty of Public Law,
Faculty of Law, Imam Sadiq
University.*

MohammadReza Alipoor²

*PhD student in Public Law, Imam
Sadiq University.*

Received 2021/04/16

Accepted 2022/03/11

ABSTRACT

Cryptocurrencies, as a new generation of financial technologies, have been the cause of changes in the world for many years, and governments confront different challenges in organizing them. It seems that Iran despite high financial transactions in this regard is one of the countries that has not yet reached a precise and coherent decision to deal with this emerging phenomenon. On the other hand, the United States, as one of the countries that has dealt with this issue from different dimensions, has been considered by various researchers.

Therefore, the authors' question in this article is "What is the legal nature of cryptocurrencies in the legal system of Iran and the United States and how to manage it in the monetary-banking national system?" In this article, with a descriptive-analytical method, has tried to examine the documents, legal principles and laws and regulations related to cryptocurrencies in the Iranian and United States legal systems, to examine the regulation of this phenomenon in the two mentioned systems.

According to the achievements of this article, some of cryptocurrencies are asset-based and some them are money, so it is requiring different policies.

1

2

On the other hand, the monetary-banking system must take the necessary measures to support the miners and to respect their rights in international monetary transactions and exchanges, by observing certain requirements, including the prevention of money laundering.

Keywords: Blockchain, Regulatory, Digital Currency, Cryptocurrency, Money Laundering

INTRODUCTION

Development of new technologies has created many changes in different fields of life. Economy as one of the most important dimensions of human life has changes by communication and information technologies that transformed traditional rules and principles. So, the governors have duty to regulating and managing the affairs of societies, face new challenges in regulating these technological and new areas which require finding key solutions to deal with it correctly.

Cryptocurrencies, as one of the new economic phenomena, that develop based on blockchain technology with unique features, have brought changes in the economy of societies in recent years. This phenomenon, that is still vague for many legal and economic systems, has made many challenges for governors, which are considered a serious threat to the banking systems. The government of the United States of America, as one of the leading governments in cryptocurrency regulation, that can be a suitable experience for more regulatory transparency in this field.

In this article, the authors compared the regulatory status of cryptocurrencies in Iran and the United States of America to answer the question, "What is the legal nature of cryptocurrencies in the legal system of Iran and the United States and how to manage it in the monetary-banking system?" They are faced with questions such as "What is the correct policy towards cryptocurrencies", "What is the optimal status of the competence of regulatory institutions in Iran's legal system" and "What is the preliminary research for making regulatory decisions". Until now, researchers in the country have research of different topics of cryptocurrencies. Regarding the

nature and approaches of regulation, we can refer to the article "Legal examination of mining and exchange of cryptocurrencies with a focus on the Bitcoin network" which was published in 2018. In this article, the researchers have thoroughly investigated the types of jurisprudential theories about cryptocurrencies and try to identify the legality or illegitimacy of using cryptocurrencies in economic transactions, while examining the characteristics and jurisprudential criteria of property and money.

PURPOSE

Regulate Cryptocurrencies need more governmental experience and governors should carefully examine the effects of regulation in other countries. Examining these experiences by considering the legal foundations and approaches of these countries is one of the preliminaries of a comparative study.

On the other hand, different countries have chosen different methods of regulation in this field, and different results have happened for them, through their analysis, a solution can be extracted according to the country's legal foundations and from it to solve the current problems or Future problems used.

The goal of the researchers is to compare the way of regulating cryptocurrencies in the United States of America with the way of regulating this issue in Iran. This suggestion may be a practical action, the adoption of a new law or regulation, a modification of previous laws and regulations, or a combination thereof.

METHODOLOGY

Researchers try to study the position of cryptocurrencies and understanding the basic concepts of cryptocurrencies and regulation in Iran and United States of America with a descriptive-analytical method.

FINDINGS

New technologies have caused the transformation of economic relationships

and has created a set of new relationships and tools that are called "digital economy". In this article, while paying attention to the foundations of the two legal systems of the Islamic Republic of Iran and the United States of America, the regulation of activities related to cryptocurrencies in various fields was examined and the following results were obtained:

1. Cryptocurrencies have the nature of "financial assets" in the legal system of the United States of America, while in the legal system of the Islamic Republic of Iran, their nature has not yet been clearly defined. In some cases, it has been considered a financial asset and in others it has been considered as money, but recently some approaches believe that cryptocurrencies are a kind of asset and name it "crypto assets". which seems to be more correct considering the nature of financial assets for cryptocurrencies due to its technical and legal characteristics.
2. In both countries, the principle is non-interference in the economic relations of individuals. In the legal system of the United States of America, market failure and the possibility of damage to social justice are the factors that give this government permission to regulate cryptocurrencies, and in the legal system of the Islamic Republic of Iran, the explicit conflict of cryptocurrencies or the creation of conflicts by them. With internal laws and Islamic rules and standards, it allows the governors to regulate in this area.
3. The acceptance of cryptocurrencies in the society's custom in economic relations in both countries is the basis for their recognition and accreditation; The limits of this credit in the United States of America are as long as the use of cryptocurrencies and its effects are not against social justice, but in the Islamic Republic of Iran, the possibility of limiting the economic independence of the country and not observing a fair economy are among the things that can be caused by cryptocurrencies, that can prevent them from being valid in the country. However, the central bank and the government board, regardless of the limits of their authority, have prohibited any exchange of cryptocurrency in domestic exchanges, and in foreign exchanges, while not accepting risk, they have only recognized trading with it.
4. The use of cryptocurrencies as a means of payment and financial

exchange in the United States of America is legal and can be done without government intervention, while in the Islamic Republic of Iran transactions that are carried out with the exchange of cryptocurrencies are prohibited and Government just allow currency exchanges offices to exchange cryptocurrencies to other currencies.

5. Cryptocurrency exchange service providers in the United States of America must operate as monetary service providers in compliance with the United States anti-money laundering laws and regulations and the requirements of the Financial Crimes Enforcement Network of the US Treasury Department. In Iran, only exchanges can convert and offer cryptocurrencies that have obtained the necessary permission from the Central Bank.

6. The three operations of mining cryptocurrency, selling or exchanging it and using it as a means of payment in the United States of America, whether by individual persons or by businesses, are subject to taxation, which, should offer accurate complete details of the purchase data. However, the Islamic Republic of Iran considers cryptocurrency mining units as a productive industrial unit, and only they are subject to tax, and should selling its cryptocurrency abroad and returning the resulting capital through bank regulations to the cycle of the domestic economy. They are exempt from paying taxes and regulator are silent about other related activities, which means that they are governed by general rules.

7. The United States of America has not established regulations against money laundering and specific anti-terrorist measures for the activities of individuals in the field of cryptocurrencies and has required them to declare detail activities of exchanges, complete information on transactions, related documents, the process of how Complying with regulations, providing necessary training to employees, Provide the government with the determination of specific manpower and.... While the Islamic Republic of Iran, in addition to the complete ban on the exchange of cryptocurrencies by individuals, has not established special regulations for exchanges in this area and has been satisfied with the previous general laws and regulations.

CONCLUSION

Despite adopting liberal approaches in regulating the market and believing in the free market, the American legal system has adopted strict rules and regulations in numerous cases investigated in the field of cryptocurrencies. This is while the legal system of the Islamic Republic of Iran should play a more active role in regulating economic relations compared to this country due to several reasons mentioned at the beginning. According to the results obtained from this research and according to the experiences of the American legal system in regulation and the reforms that they have applied in their laws and regulations during this period, it is suggested that the Islamic Republic of Iran actively regulate with these conclusions:

1. First; The emergence of new technologies based on virtual space has caused a transformation in the meaning and concept of government and has transformed criteria such as land. Therefore, the most important suggestion in facing cyberspace phenomena that take on an international aspect, such as the regulation of international platforms, requires the collective and united action of governments or a group of governments, because the independent movement of each government alone and without coordination with other countries will cause failure in proper control. , a subject that has been well observed in the management of the activities of international platforms so far. The regulation of these international phenomena requires the power of Cairo in proportion to them and the power to control them, which is not possible except with the unification of a group of countries that do not host the owners of these technologies. Therefore, it is suggested that the Islamic Republic of Iran proposes the conclusion of international treaties or international organizations for the regulation of cryptocurrencies with the collective cooperation of the countries of the world. This causes the determination of rules and regulations with collective cooperation to be faced with a higher probability of executive success.

2. Secondly; Considering that Imami jurisprudence is one of the most important legal sources of the Islamic Republic of Iran, it is necessary to determine their nature from the point of view of jurisprudence and the criteria for identifying them by considering all the dimensions and technical

characteristics of cryptocurrencies and considering the variety of credit creation methods in different types of cryptocurrencies. determine its position in the legal system of the Islamic Republic of Iran. According to the principle of incompetence, as well as specifying the limits of the central bank's duties and powers to regulate in the field of money and gold exchanges, as well as the lack of legal documentation on the authority of the government to regulate and limit the financial transactions of individuals, all the approvals of the central bank and the government board, which are based on the nature Cryptocurrencies have been developed also affected by its jurisprudential nature, if it has a financial nature, it may require annulment, annulment or limitation within the limits of the monetary conditions of cryptocurrencies. Regarding the jurisdiction of the Supreme Anti-Money Laundering Council, according to the jurisdiction of this council under Article 4 of the Anti-Money Laundering Law and Article 47 of the Constitution, if the nature of financial assets is accepted, the status of the council's approvals will be the same as the approvals of the Central Bank and the Government Board. It was because only the law can be decisive for deciding on the ownership of individuals on their property and the issues arising from it, so only the Islamic Council will be the competent authority to determine restrictions in this area.

3. Thirdly; Considering that the investigations of this research and other research strengthen the possibility of creating challenges in the country's independence and economic justice, the Islamic Republic of Iran should actively regulate this issue. Therefore, the methods and situations in which the activity of cryptocurrencies in Iran may limit the country's independence or lack of economic justice, like some of the issues raised in this research, will be investigated and the future possibilities will be evaluated to base the position of the legal system of the Islamic Republic on that. Iran should be verified regarding the limits and conditions of its credit in economic activities.

4. Fourth; It is suggested that considering the acceptance of the nature of financial assets of cryptocurrencies in general and the allocation of their monetary conditions in some cases by the central bank, which itself

indicates the lack of competence of this institution in regulating cryptocurrencies with the nature of financial.

REFERENCES

- [1] Abdipour, Ebrahim (2010): Legal Analysis of the Nature of Electronic Money. Private Law, No. 16, Spring and Summer 89, pp. 53-84.
- [2] Application of FinCEN's Regulations to Persons Administering, Exchanging, or Using Virtual Currencies. *Department of the treasury financial crimes enforcement network*. Guidance (FIN-2013-G001).
- [3] Black, Julia (2001): Decentring Regulation: Understanding the Role of Regulation and Self-Regulation in a 'Post-Regulatory' World. *Current legal problems* 54 (1). 103-146.
- [4] Bo, Soderston, (2005), Globalization and the Welfare State, translated by Hormoz Homayounpour, Tehran, Higher Institute for Social Security Research.
- [5] Cabinet (15/4/1399): Regulation on the one-month duties of the owners of Ramzarz mining machines.
- [6] Cabinet (5/13/1398): Regulations for the extraction and use of cryptocurrencies.
- [7] Central Bank of the Islamic Republic of Iran: Requirements and Criteria in the Field of Ciphers, 11/8/1397.
- [8] Cvetkova, Irina (2018): CRYPTOCURRENCIES LEGAL REGULATION. *BRICS law journal* 5 (2). 128-153.
- [9] D.Hughes, Scott (2017): CRYPTOCURRENC REGULATIONS AND ENFORCEMENT IN THE US. *Western State Law Review*, 1 (1). 1-24.
- [10] FinCEN (10/27/2014): Request for Administrative Ruling on the Application of FinCEN's Regulations to a Virtual Currency Payment System (FIN-2014-R012).
- [11] Gikay, Asress (2018): Regulating Decentralized Cryptocurrencies Under Payment Services Law: Lessons from the European Union. *Journal of Law, Technology, & the Internet* 9 (1) , 1 (1st). 1-35.
- [12] Global Legal Research Directorate staff; Law Library of Congress (2018): Regulation of Cryptocurrency Around the World.

-
- [13] Goitom; Hanibal (2018): Regulation of Cryptocurrency in Selected Jurisdictions.
- [14] Gorden, Claire; Saravalle, Edoardo; Solomon-Strauss, Julia (2018): UNCHARTED WATERS. A Primer on Virtual Currency Regulation Around the World. *THE CENTER OF LAW AND SECURITY; NYU SCHOOL OF LAW*.
- [15] Hadavand, Mehdi (2007): An Introduction to Economic Regulation. Parliament and Strategy, No. 56, Summer 2007, pp. 47-84.
- [16] Internal Revenue Exchange (IRS): IRS Notice 2014-21- virtual currency taxation. In IRS.
- [17] Jackson, Emerson Abraham and Jabbie Mohamed (2019): Understanding Market Failure in the Developing Country Context. *Spring nature*. 1-12.
- [18] Jane Hughes, Sarah; T.Middlebrook, Stephen (2014): Regulating Cryptocurrencies in the United States: Current Issues and Future Directions. *Maurer School of Law: Indiana University*. 40 (2) , 812-848.
- [19] Judge, Yadala; Abdolhian, Omid (2017): Efficiency, Encyclopedia of Public Law, Editor: Seyed Mohammad Mehdi Ghamami, pp. 555-558.
- [20] Kagan R. A. (1995). What Socio-Legal Scholars Should Do When There is Too Much Law to Study. *Journal of Law and Society* 22, 140–8.
- [21] Kheradmand, Mohsen (1398): Jurisprudential study of currency extraction and exchange of cryptocurrencies focusing on the "Bitcoin" network. *Knowledge of Islamic Economics, Tenth Year, Spring and Summer 1398, No. 20, pp. 109-124*.
- [22] Leal Filho, Walter and Azul Anabela Marisa and Brandli Luciana and Özuyar Pinar Gökcin and Wall Tony (Ed.) (2019): *Decent Work and Economic Growth*. Cham: Springer International Publishing.
- [23] Levi-Faur, David (2010), Regulation & Regulatory Governance, Jerusalem Papers in Regulation & Governance, December, 1-48.
- [24] Mankiw, N.Gregory, (2014), *Macroeconomics*, translated by Hamid Reza Arbab, third edition, Tehran, Ney Publications.

-
- [25] Mirzakhani, Reza (December 1996): Bitcoin and the financial-jurisprudential nature of virtual money. Exchange and Securities Organization.
- [26] Nawabpour, Alireza; Yousefi, Ahmad Ali; Talebi, Mohammad (1397): Jurisprudential analysis of the functions of cryptocurrencies (case study of Bitcoin). *Islamic Economics Research Quarterly*, 18th year, No. 72, Winter 1397, pp. 213-243.
- [27] Nelson, Rebecca M. (2019): Examining Regulatory Frameworks for Digital Currencies and Blockchain. *Congressional Research Service*. 1-15.
- [28] Office of Communication Studies and New Technologies of the Research Center of the Islamic Consultative Assembly (2014): Bitcoin; A new tool in the electronic payment system.
- [29] Office of Communication Studies and New Technologies of the Research Center of the Islamic Consultative Assembly (2014): Policy-making of the United States, China and Germany in the field of new digital financial instruments such as Bitcoin.
- [30] Palest, Greg (2003): *Democracy and Regulation*. London: Pluto press.
- [31] Peteft, Arian; Momeni Rad, Ahmad (2015): The evolution of government intervention in the economy from the perspective of public law, from the welfare state to the extra-regulatory government. *Public Law Research*. Summer 2015, No. 47, pp. 185 - 204.
- [32] Rabbani Mousavian, Seyed Ali (1399): The legitimacy of cryptocurrencies from the perspective of governmental and individual jurisprudence. *Journal of Islamic Jurisprudence and Law Research*, Year 16, Summer 2016, No. 60, Pages 53-76.
- [33] Rajabi, Abolghasem (2015): Virtual Currency: Legislation in Different Countries and Suggestions for Iran, Office of Communication Studies and New Technologies, Research Center of the Islamic Consultative Assembly
- [34] Rules and legal document
- [35] S. Beugelmans, Mauricio; M.Hess, Krista; Hardin, Schiff: The Current Environment of U.S. Cryptocurrency Regulation.

-
- [36] Schofield, Andrew (2019): *Blockchain & Cryptocurrency Regulation*. London: Global Legal Group Ltd.
- [37] Shapiro, John, (2012), *Liberalism, its meaning and history*, translated by Mohammad Kashani, Tehran, Markaz Publishing.
- [38] Shirazi, Hossein (1398): Regulation instead of holding in policy making; Case Study: The Interaction Pattern of Public Libraries and Tehran Municipality Libraries. *Government Studies*, Winter 1398, No. 20, pp. 1-36.
- [39] Soleimani-Pour, Mohammad Mehdi; Soltaniehnejad, Hamed; Pourmotahar, Mehdi (2017): Jurisprudential study of virtual money, *Islamic financial research*, Spring and Summer 2017, No. 12, pp. 167-192.
- [40] Stefan Stankovic (2019): *US Cryptocurrency Regulation: Policies, Regimes & More*. unblock.net.
- [41] Tavassoli, Mohammad Ismail (2005): A Study and Critique of the Theories of Some Islamic Thinkers on the Nature of Money. *Islamic Economics Quarterly*, Fifth Year, Fall 2005, pp. 123-159.
- [42] Tavassoli, Mohammad Ismail (2013): Analysis of the nature of money, *Islamic Economics Research Quarterly*, Year 12, Issue 84, Winter 2012, Pages 107-130.
- [43] Tax Affairs Organization (1398): Notification of Resolution No. 58144 / T 55637 AH dated 13/05/2017 of the esteemed Council of Ministers regarding cryptocurrency extraction centers. Tax Affairs Organization.
- [44] Timothy G. Massad (2019): It's Time to Strengthen the Regulation of Crypto-Assets.
- [45] Walter and Azul Anabela Marisa and Brandli Luciana and Özuyar Pinar Gökcin and Wall Tony Leal Filho (2019): Decent Work and Economic Growth. *Springer International Publishing*. 1-10.
- [46] Zare, Amir and Bahrami, Ehsan (1399): The nature of cryptocurrencies and the explanation of their fundamental challenges in the Iranian legal system, *International Conference on Jurisprudence, Law and Religious Research*.

بررسی تطبیقی مواجهه با رمزارزها در نظام‌های حقوقی ایران و آمریکا

دکتر سید محمد مهدی غمامی

عضو هیئت‌علمی حقوق عمومی و بین‌الملل
دانشکده حقوق دانشگاه امام صادق علیه‌السلام

محمدرضا علی‌پور

دانشجوی دکتری حقوق عمومی دانشگاه امام
صادق علیه‌السلام

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۳/۲۵

چکیده

رمزارز (رمزارز)ها به‌عنوان نسل جدیدی از فناوری‌های مالی، چند سالی است که منشأ تحولاتی در جهان شده‌اند و دولت‌ها با چالش‌های متفاوتی در ساماندهی آن‌ها روبرویند. به نظر می‌رسد ایران با وجود تراکنش‌های مالی بالا در این خصوص، از جمله کشورهایی است که هنوز به تصمیم دقیق و منسجمی برای مواجهه با این پدیده نوظهور نرسیده است. از طرفی، آمریکا به‌عنوان کشوری که از ابعاد متفاوت به این موضوع پرداخته، مورد توجه پژوهشگران مختلفی بوده است. سؤال نگارندگان در این مقاله عبارت است از اینکه «ماهیت حقوقی رمزارزها در نظام حقوقی ایران و آمریکا و نحوه مدیریت آن در نظام پولی - بانکی ملی چیست؟» در این مقاله با روش توصیفی - تحلیلی، سعی گردیده است با بررسی اسناد، اصول حقوقی و قوانین و مقررات مرتبط با رمزارزها در نظام حقوقی ایران و آمریکا، به بررسی نحوه تنظیم‌گری این پدیده در دو نظام مذکور پرداخت. مطابق دستاوردهای این مقاله، برخی از رمزارزها ماهیت دارایی مالی دارند و برخی پول، که نیازمند اتخاذ سیاست‌های متفاوت هستند. از طرفی نظام پولی - بانکی نیز می‌بایست برای حمایت از استخراج‌کنندگان رمزارزها و رعایت حقوق ایشان در معاملات و تبادلات پولی بین‌المللی، با رعایت برخی الزامات از جمله جلوگیری از پول‌شویی تدابیر لازم را اتخاذ نماید.

کلیدواژه‌ها: زنجیره بلوکی (بلاکچین)، تنظیم‌گری (رگولاتوری)، ارز دیجیتال، رمزارز (رمزارز)، پول‌شویی.

مقدمه

توسعه فناوری‌های نوین در عرصه‌های مختلف زندگی تحولات بسیاری را ایجاد نموده است. اقتصاد به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ابعاد زندگی بشری نیز تحت تأثیر فناوری‌های ارتباطاتی و اطلاعاتی دچار تحولاتی گردیده که بسیاری از قواعد و اصول سنتی این عرصه را متحول ساخته است. از همین رو، دولت‌ها که وظیفه تنظیم‌گری و اداره امور جوامع را بر عهده دارند با چالش‌های تازه‌ای در تنظیم‌گری این حوزه‌های فناورانه و نوین مواجه می‌شوند که نیازمند یافتن راهکارهای کلیدی برای مواجهه صحیح با آن هستند.

رمزارز (رمزارزش)ها^۱ به‌عنوان یکی از پدیده‌های نوین اقتصادی، حاصل رشد و توسعه فناوری‌های نوین و ظهور فناوری زنجیره بلوکی، با ویژگی‌های منحصربه‌فرد خود در سال‌های اخیر تحولاتی را در اقتصاد جوامع به وجود آورده‌اند. این پدیده که هنوز ماهیت آن در نظامات حقوقی و اقتصادی محل اختلاف اندیشمندان است، دولت‌ها را با چالش‌های بسیاری روبرو ساخته که آن را تهدیدی جدی برای نظامات بانکی به حساب می‌آورند. دولت ایالات متحده آمریکا نیز به‌عنوان یکی از دولت‌های پیشرو در حوزه تنظیم‌گری رمزارز (رمزارزش)ها می‌تواند با در نظر گرفتن مبانی نظری سیاست‌های اقتصادی آن، تجربه‌ای مناسب جهت شفافیت بیش‌تر تنظیم‌گری در این حوزه باشد.

نگارندگان در این مقاله ضمن بررسی تطبیقی وضعیت تنظیم‌گری رمزارزها در ایران و آمریکا جهت پاسخ به این سؤال که «ماهیت حقوقی رمزارزها در نظام حقوقی ایران و آمریکا و نحوه مدیریت آن در نظام پولی - بانکی چیست؟» با سؤالاتی از جمله «چیستی سیاست صحیح در قبال رمزارزها»، «چگونگی وضعیت مطلوب صلاحیت نهادهای تنظیم‌گر در نظام حقوقی ایران» و «چیستی پژوهش‌های مقدماتی جهت اتخاذ تصمیمات تنظیم‌گرانه» روبرو هستند.

تاکنون پژوهشگران مختلفی در کشور به موضوعات متفاوت رمزارزها پرداخته‌اند. در خصوص ماهیت و رویکردهای تنظیم‌گری می‌توان به مقاله «بررسی فقهی استخراج و مبادله رمزارزها با تمرکز بر شبکه بیت کوین» که در سال ۱۳۹۸ به چاپ رسیده است، اشاره نمود. در این مقاله

پژوهشگر به خوبی به بررسی انواع نظریات فقهی پیرامون رمزارزها پرداخته و سعی نموده است ضمن بررسی ویژگی‌ها و معیارهای فقهی مال و پول، مشروعیت یا عدم مشروعیت استفاده از رمزارزها در مبادلات اقتصادی را شناسایی نماید که در نهایت ضمن بررسی ماهیت رمزارزها، استفاده از آن‌ها را مشروع دانسته لکن بررسی فقهی از منظر فقه حکومتی را موکول به پژوهش دیگری نموده و به بیان معیارها بسنده کرده است (kheradmand, 1398:122). مقاله «مشروعیت رمزارزها از منظر فقه فردی و حکومتی» که در سال ۱۳۹۹ به چاپ رسیده است نیز از ابتدا با تفکیک معیارهای فقه فردی و حکومتی در تشخیص مشروعیت استفاده از رمزارزها در مبادلات اقتصادی، به بررسی برخی ویژگی‌های فنی رمزارزها پرداخته و سپس با برشمردن قواعد فقهی حاکم بر رمزارزها و ارزیابی وضعیت آن با هر قاعده، مشروعیت آن در فقه فردی را تأیید و آن را به سبب داشتن ویژگی‌های خاص بنا به فقه حکومتی، تا پیش از تنظیم مقررات حکومت اسلامی، جلوگیری در استفاده از آن را تجویز نموده است.

در این مقاله سعی گردیده با روشی توصیفی - تحلیلی، ابتدا به بررسی جایگاه و شناخت مفاهیم پایه‌ای رمزارزها و تنظیم‌گری پرداخته و سپس با بررسی سیاست‌های کلان هر دو نظام حقوقی در نحوه تنظیم‌گری پدیده‌های اقتصادی، قوانین و مقررات و اقدامات هر کدام از این دو نظام حقوقی در تنظیم‌گری حوزه‌های مختلف مرتبط با آن مورد بررسی قرار گیرد و در نهایت پیشنهادهایی جهت تنظیم‌گری صحیح‌تر در حوزه رمزارزها در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران ارائه گردد.

۱ مفاهیم

تنوع و اختلاف فهم نظام‌های حقوقی از پدیده‌های مشترک امری است که بی‌توجهی به آن موجب بروز اختلافاتی در سیاست‌گذاری و مواجهه با پدیده مورد نظر می‌گردد. بدین جهت در ادامه به بررسی مفاهیم مرتبط با موضوع مقاله پرداخته می‌شود.

۱.۱ ماهیت رمزارز

رمزارز یک دارایی دیجیتال است که بر پایه فناوری توزیع شده زنجیره بلوکی^۱ طراحی و ارائه

می‌گردد (Nelson, 2019: 3). فناوری زنجیره بلوکی، به علت ویژگی‌های منحصربه‌فردی مثل رمزنگاری خاص، توزیع شدگی و خارج از کنترل محدودیت‌های جغرافیایی و برخی دیگر ویژگی‌ها، رمزارزها را با ماهیتی متفاوت از دیگر ارزهای دیجیتال روبرو ساخته تا آنجا که برخی حتی آن را نه «ارز» و «پول» که «دارایی مالی»^۱ می‌دانند (Cvetkova, 2018: 130). این ویژگی‌ها باعث می‌شوند تا کنترل رمزارزها توسط دولت‌ها با دشواری‌های بسیار روبرو بوده و گاه حتی در مواردی غیرممکن شود (Gikay, 2018: 29-30). به همین علت تنظیم‌گری آن نیازمند شناخت تخصصی در کنار بررسی‌های عمیق حقوقی است.

سازمان درآمدهای داخلی آمریکا^۲ در سندی که مارس ۲۰۱۴^۳ منتشر نموده است، رمزارزها را به‌عنوان نوعی از ارزهای مجازی، شکلی از دارایی مالی معرفی نمود؛ در نتیجه فعالیت‌های شخصیت‌های حقیقی و حقوقی که بر پایه رمزارز باشد در آمریکا با قواعد خاص مالیاتی مواجه خواهد بود که در ادامه بدان خواهیم پرداخت، لکن آنچه که حائز اهمیت است جایگاه رمزارزها در نظام حقوقی این کشور به‌عنوان یک «دارایی مالی» است.

از طرفی ماهیت رمزارزها در نظام حقوقی ایران هنوز در ابهام است. تنها در سندی که تحت عنوان «الزامات و ضوابط حوزه رمزارزها» توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در تاریخ ۸ بهمن ۱۳۹۷ منتشر گردیده است، رمزارز را یک نوع دارایی مالی بر بستر دیجیتالی زنجیره بلوکی معرفی نموده که در شرایطی کارکرد پولی به خود می‌گیرد. از طرفی هیئت‌وزیران در بند (۱) تصویب‌نامه ۱۳ مرداد ۱۳۹۸ با موضوع «مقررات استخراج و استفاده از رمزارزها»، خود را صالح در ایجاد ممنوعیت تبادل رمزارزها دانسته که این نشان‌دهنده آن است که دولت رمزارزها را نوعی پول تلقی نموده. این در حالی است که در پژوهش‌های مختلف، ماهیت «ارزی» و «پولی» رمزارزها را، بدون هیچ‌گونه بررسی کارشناسی و حقوقی، به‌صورت پیش‌فرض، عمده پژوهشگران پذیرفته‌اند.

از طرفی، دولت سیزدهم در اولین سال فعالیت خود در ۸ اسفند ۱۴۰۰ سند تحول دولت مردمی

1- Property

2- Internal Revenue Exchange (IRS)

3- IRS Notice 2014-21, Guidance on Virtual Currency (March 25, 2014), Q1.

را ابلاغ نمود که در آن به صورت تفصیلی ذیل موضوع سرمایه‌گذاری و نظام تأمین مالی به بحث رمزارزها پرداخته و آن را به مثابه یک دارایی مالی حاوی ارزش که می‌تواند در بازارهای سرمایه‌ای مورد تبادل قرار گیرد یا ابزار پرداخت باشد شناسایی نموده است و هدف خود را مواجهه و استفاده فعالانه از آن در جهت رفع مشکلات کشور بر شمرده است. لکن بانک مرکزی و وزارت صنعت، معدن و تجارت همچنان با فعالان این حوزه به مثابه فعالان حوزه ارزی و صرافی مواجهه نموده و برای مثال مرکز توسعه تجارت الکترونیکی برای صدور این موارد، بررسی مجوز پلتفرم‌های تبادل رمزارز (رمزارزش)ها را به بانک مرکزی محول می‌نماید. با توجه به ماهیت دارایی عموم رمزارزها به نظر می‌رسد استعمال واژه رمزارزش دقیق‌تر بوده و معنای حقیقی آن را متبادر می‌نماید.

با این حال بررسی ماهیت رمزارز (رمزارزش)ها در ایران به علت ویژگی‌های خاص نظام حقوقی نیازمند بررسی ابعاد فقهی آن در کنار ابعاد کارشناسی و فنی است. به همین جهت و به علت عدم آشنایی محققان فقهی با ابعاد فنی رمزارز (رمزارزش)ها و عدم آشنایی متخصصان فنی این حوزه با ابعاد فقهی موضوع، تاکنون در مجامع علمی نیز این موضوع به درستی محل بحث واقع نگردیده است.

لکن با توجه به اختلافات موجود در میان اقتصاددانان در تعریف ماهیت پول، پول را دارای سه کارکرد وسیله مبادله، وسیله سنجش ارزش و وسیله حفظ ارزش می‌دانند (Mankiw, 1393:154). در خصوص کارکرد پولی رمزارزها باید گفت در حال حاضر در برخی جوامع چنین کارکردی برای رمزارزها وجود دارد، ولی هنوز کمتر جوامعی از چنین کارکردی بهره می‌برند؛ حتی در صورت اقبال بسیار نیز با توجه به اینکه کارکرد پول صرفاً پرداخت نیست، لذا هر وسیله‌ای که برای پرداخت استفاده شود لزوماً پول نیست (Abdipour, 1389:58). در خصوص کارکرد سنجش ارزش بودن رمزارز (رمزارزش)ها، نیز با توجه به اینکه در حال حاضر نه تنها وسیله سنجش ارزش نیستند، بلکه با پول‌های رایج که وسیله سنجش ارزش هستند سنجیده می‌شوند. از این رو این کارکرد پول در عموم رمزارز (رمزارزش)ها وجود ندارد. در خصوص کارکرد حفظ ارزش نیز با توجه به ویژگی‌های موجود در رمزارز (رمزارزش)ها، می‌توان آن را یکی از مهم‌ترین کارکردهای آن‌ها دانست.

با جمیع نکات فوق به نظر می‌رسد که رمزارز (رمزارزش)ها کارکردهای سه‌گانه پول‌ها را در

کنار یکدیگر نداشته و تخصیص رمزارز (رمزارزش)‌ها به پول در مقررات‌گذاری دولت و نهادهایی مانند بانک مرکزی فاقد پشتوانه حقوقی است و معنای عام آن، یعنی دارایی مالی، می‌تواند معتبر باشد. از کنار هم نهادن تعاریف و توضیحات حقوقدانان مشخص می‌شود که اولاً «مالیت داشتن»، شیء را مبدل به «مال» می‌کند و ثانیاً در اصطلاح حقوقی «حق مالی» نامیده می‌شود و می‌توان در یک تعریف، آن را حقی دانست که به دلیل داشتن دو ویژگی مفید بودن و قابلیت اختصاص به شخص یا ملت معین، ارزش اقتصادی دارد (Zare, 1399:7-8). در خصوص ویژگی مفید بودن با مراجعه به جایگاه رمزارز (رمزارزش)‌ها در عرف، نمی‌توان مفید بودن آن را انکار نمود و در خصوص قابلیت اختصاص به شخص یا ملت معین نیز با توجه به اینکه در اختیار داشتن رمزارز (رمزارزش) توسط اشخاص و استیلای بر آن امکان‌پذیر است، لذا می‌تواند تحت اختیار و تملک شخص خاصی باشد.

البته بررسی ماهیت رمزارز (رمزارزش)‌ها از منظر فقهی و حقوقی نیازمند پژوهشی جامع‌تر و کامل‌تر خواهد بود، لکن بنا به بررسی مختصر فوق، به نظر می‌رسد رمزارز (رمزارزش)‌ها ماهیت پولی نداشته و ماهیت دارایی مالی دارند.

در نتیجه جمع بررسی‌ها می‌توان این‌گونه دریافت که علی‌رغم موضع صریح نظام حقوقی ایالات متحده آمریکا در خصوص ماهیت رمزارزها به‌عنوان یک «دارایی مالی»، سیاست‌گذاران و قانون‌گذاران در ایران هنوز در خصوص ماهیت رمزارز (رمزارزش)‌ها موضع شفاف و مشخصی اخذ نشده است و تعارض در مصوبات بانک مرکزی و هیئت‌وزیران تنها نشان‌دهنده پذیرش ماهیت «پول» در برخی شرایط و پذیرش ماهیت دارایی مالی با کارکرد غیرپولی در برخی دیگر شرایط است که البته این شرایط نیز به‌طور شفاف مشخص نشده است و سند تحول دولت که جایگاه آن در نظام حقوقی نامشخص است نیز همچنان در شکل‌دهی نظر مخالف ناتوان بوده است؛ چراکه در قوانین و مقررات ظهور و بروزی نیافته و همچنان مطابق فهم سابق با فعالان این عرصه مواجهه می‌شود. لذا به نظر می‌رسد واژه رمزارز که متبادرکننده ماهیت ارزی و پولی آن است عنوان صحیحی برای همه انواع آن نیست و با توجه به عقیده نگارندگان بر ماهیت دارایی مالی آن، در این مقاله صرفاً به جهت عمومیت استفاده بکار برده شده است و استفاده از واژه «رمزارزش» که معانی مختلف آن را دربرمی‌گیرد، صحیح‌تر است.

۲.۱ تنظیم‌گری

تنظیم‌گری یا مقررات‌گذاری که معادل regulation است، ادبیاتی جدید در حوزه عمومی و حکمرانی است. ادبیات تنظیم‌گری ذیل بحث دخالت دولت در امور عمومی در شرایطی که قصد و امکان مباشرت نیز ندارد مطرح شده و در مقابل تصدی‌گری، به‌عنوان راهکار بینابین اعمال می‌گردد. در واقع با توجه به اینکه دولت به‌تنهایی امکان اداره همه حوزه‌ها را ندارد، با واگذاری هر بخش به نهادهای دولتی مستقل و متخصص، به تنظیم‌گری و همچنین ایجاد تعادل میان بازیگران و یا شبکه‌های خصوصی از طرفی و منافع و حقوق شهروندان از طرف دیگر می‌پردازند (Motamednejad, 1397:24-25). این یک الگو از ساحت نظارتی خودمختار^۱ بر بخش غیردولتی برای انجام امور عمومی است که بر خلاف ایده برخی صاحب‌نظران در حوزه رشد «مقررات زدایی» (Salzman 2003; & Kagan 1995; Braithwaite & Drahos 2000; Ruhl) (Levi-Faur 2005; Braithwaite 2008)، در عمل و به‌صورت فزاینده‌ای در حال رشد است. بدین لحاظ برخی معتقدند تنظیم‌گری عبارت است از استفاده ارادی از هرگونه اقتدار، برای تنظیم رفتارهای اشخاص مطابق با استانداردهای به دست آمده از ابزارهای جمع‌آوری اطلاعات و اصلاح رفتاری جامعه (Black, 2001: 105). هدف تنظیم‌گری هم مداخله دولت در روابط کنشگران عرصه عمومی به‌ویژه در عرصه اقتصاد است؛ به‌نحوی که از خلال وضع مقررات منطقی و عقلانی، رفاه فردی و عمومی ارتقاء یافته و امکان جبران خسارت برای صدمه دیدگان ناشی مداخله فراهم باشد. در این صورت مداخلات دولت به وضع جدید کارآمدتر منجر می‌گردد. (Dadgar, 1396:556-557)

۱.۲.۱ سیاست‌های تنظیم‌گری اقتصادی

به‌طور کلی تفکر دولت تنظیمی، بیشتر در علم اقتصاد رشد و نمو یافته و در تفکر لیبرالیسم اقتصادی دچار تحولات بسیاری شده است و به‌نوعی وام‌دار تفکرات اقتصاددانان سیاسی است (MomeniRad, 1394:187). در این مقاله، جهت بررسی نحوه تنظیم‌گری رمزارزها در این دو کشور، ابتدا به بررسی سیاست‌های تنظیم‌گری اقتصادی هرکدام پرداخته می‌شود تا تطبیق این دو

1- autonomous regulatory spaces.

کشور در بستر سیاست‌های اتخاذ شده بررسی گردد.

۱.۱.۲.۱. تنظیم‌گری اقتصادی در ایالات متحده آمریکا

در مکاتب بازار آزاد، از آنجا که مقررات‌گذاری دولت‌ها خطر مداخله و محدود کردن آزادی‌های عمومی را به دنبال دارد، فرآیند مقررات‌گذاری باید کاملاً دموکراتیک باشد؛ از این رو، عبارت «مقررات‌گذاری دموکراتیک»^۱ معمولاً برای مقررات‌گذاری اقتصادی در ایالات متحده آمریکا، توصیف شده است (Palest, 2003: 15).

در نظریه لیبرالیسم کلاسیک، محور اصلی تفکرات این بود که دست دولت می‌بایست از اقتصاد کوتاه باشد و سیاست «لسه‌فر» بر جامعه اقتصادی حاکم شود؛ طرفداران اصل لسه‌فر بر این عقیده بودند که دولت بیش‌تر باید به مسائل حاکمیتی و امنیت اشخاص پردازد. (Shapirou, 1391:27-44) انتقادات بسیار از این نظریه باعث حاکمیت نظریه دولت رفاه در اواخر قرن بیستم گردید که آن نیز به مرور زمان موجب کندی چرخ‌های اقتصاد شد و با بروز بحران اقتصادی با شکست مواجه گردید (Bou, 1384:148) و دوره نئولیبرالیسم را با تفکر جدید دولت تنظیمی پدید آورد (MomeniRad, 1394:188).

دولت در نظام‌های لیبرال سعی می‌کند نارسایی بازار^۲ را مرتفع کرده و سازوکارهای پذیرفته‌شده اجتماعی را برای عدالت اجتماعی تکمیل کند. نارسایی بازار مجموعه‌ای از کاستی‌ها و نواقصی است که در ذات مبادلات اقتصادی و کنش‌های اجتماعی نهفته‌اند و دولت نمی‌تواند به نمایندگی از جامعه نسبت به آن‌ها بی‌تفاوت باشد. دولت به وسیله پر کردن این خلأها و باهدف حمایت از منفعت اجتماعی و حفاظت از حقوق فردی، نقش مناسب و توجیه‌پذیر خود را ایفا می‌کند (Hadavand, 1386:51).

1- Democratic regulation

۲- Market failure یا نارسایی بازار به طور خلاصه، به مجموعه شرایطی اطلاق می‌شود که در آن اقتصاد مبتنی بر بازار نمی‌تواند منابع را به نحو بهینه و آن‌طور که باید و شاید به بخش‌های مختلف اختصاص دهد؛ بنابراین در هر یک از موارد، تبعات نقش دولت و نوع و شکل مداخلات دولتی می‌تواند کاملاً متفاوت باشد. انواع اصلی نارسایی‌های بازار عبارت‌اند از: انحصار، عدم تأمین کالاهای عمومی، عوارض بیرونی، اطلاعات ناقص یا نامتقارن، انحصار طبیعی و مسئله نابرابری (Jackson, 2019: 2).

در نتیجه می‌توان گفت دولت ایالات متحده آمریکا به‌عنوان یک دولت لیبرال، بازار آزاد را با اتکا و عرضه و تقاضا در بازار به‌عنوان تنظیم‌گر به رسمیت می‌شناسد و در این دولت اصل بر عدم دخالت در روابط اقتصادی افراد جامعه است و تنها در زمان نارسایی بازار و به دلیل عدم عدالت اجتماعی دست به تنظیم‌گری می‌زند. پس مادامی که بازار آزاد روابط اقتصادی مبتنی بر رمزارزها را به رسمیت شناخته و استفاده از آن‌ها نیز موجب نارسایی بازار نشود، دولت ایالات متحده آمریکا هیچ وظیفه‌ای در خصوص مداخله و تنظیم‌گری آن نخواهد داشت؛ لکن اخیراً رئیس‌جمهور ایالات متحده آمریکا، جو بایدن، فرمان اجرایی را امضا کرد که به دولت فدرال دستور می‌دهد تا برنامه‌هایی برای تنظیم‌گری این حوزه داشته باشد.

۲.۱.۲.۱ تنظیم‌گری اقتصادی در جمهوری اسلامی ایران

تنظیم‌گری در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران می‌بایست شرایط و معیارهای بیش‌تری از آنچه در بالا گفته شد رعایت نماید؛ چرا که قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران وظایفی برای دولت جهت تنظیم‌گری روابط اقتصادی جامعه تعیین نموده. از جمله این شرایط می‌توان به بند ۱۲ اصل ۳ قانون اساسی که در آن به «پی‌ریزی اقتصادی صحیح و عادلانه بر طبق ضوابط اسلامی» به‌عنوان یکی از وظایف دولت جمهوری اسلامی ایران اشاره نموده است، یاد کرد. این وظیفه را می‌توان مجوز و الزام قانون اساسی به دولت جمهوری اسلامی جهت دخالت در روابط اقتصادی برای برقراری نظام اقتصادی مبتنی بر ضوابط اسلامی دانست. همچنین اصل ۴ قانون اساسی که مطابقت با موازین اسلامی در «کلیه قوانین و مقررات مدنی، جزایی، مالی، اقتصادی، اداری، فرهنگی، نظامی، سیاسی و غیر اینها» را الزامی نموده است، تنظیم‌گری دولت جمهوری اسلامی ایران در حوزه روابط اقتصادی با رعایت اصول و موازین اسلامی را بر او الزام می‌کند. لذا رعایت الزام اخیر و وظیفه مذکور، مستلزم دخالت دولت در تنظیم‌گری روابط اقتصادی اولاً به‌صورت فعالانه و باهدف پی‌ریزی بر اساس ضوابط اسلامی و ثانیاً باهدف بررسی عدم مخالفت با موازین اسلامی، است.

مادامی که در قالب اقتصاد اسلامی پی‌ریزی شده توسط دولت جمهوری اسلامی ایران استفاده از رمزارز (رمزارزش)ها امکان‌پذیر باشد، استفاده از آن مانعی نداشته و در مواردی که دولت جمهوری اسلامی ایران قصد تنظیم‌گری آن را داشته باشد، عدم مخالفت آن تنظیم‌گری با موازین

اسلامی شرط پذیرش در فرآیند قانون‌گذاری است. در نتیجه چگونگی تنظیم‌گری رمزارز (رمزارزش)ها و شرایط به رسمیت‌شناسی قانونی حضور آنها در مبادلات اقتصادی در حدود دولت جمهوری اسلامی ایران، مبتنی بر اصول و قواعد حاکم در منابع فقهی فقه امامیه می‌باشد. برای استخراج ابعاد فقهی رمزارز (رمزارزش)ها، می‌بایست موضوع از منظر فقه فردی شامل احکام ثمن و مثن، اصول چهارگانه معاملات (ممنوعیت ضرر، غرر، اکل مال به باطل و ربا) حفظ مالکیت فردی، امانت‌داری و اصل آزادی در معاملات و همچنین فقه حکومتی شامل اصول لاضرر و لاضرار، نفی سبیل، عدالت و مبارزه با ظلم، (Navabpour, 1397:227) و همچنین ماهیت آن مورد بررسی قرار گیرد.

اصول ۱۳۸ و ۱۷۷ قانون اساسی نیز مانع از مقررات‌گذاری مخالف قوانین کشور و شرع اسلامی گشته‌اند که در نتیجه تنظیم‌گری امور مربوط به رمزارز (رمزارزش)ها از طریق آئین‌نامه‌های مصوب هیئت دولت یا نهادهای دیگر که مجوز تصویب آئین‌نامه دارند نیز نباید در تعارض با قوانین کشور و یا موازین اسلامی باشد.

پس می‌توان گفت که تنظیم‌گری رمزارزها در دولت ایالات متحده آمریکا از وظایف این دولت نیست و مجوز ورود به قانون‌گذاری و یا تنظیم‌گری آن را نخواهد داشت و تنها زمانی که استفاده از رمزارزها منجر به نارسایی بازار شده و یا دولت احتمال مخدوش شدن عدالت اجتماعی را دهد، اجازه دخالت و تنظیم‌گری در آن را خواهد داشت و ورود سابق این دولت به تنظیم‌گری و جدیت اخیر رئیس‌جمهور ایالات متحده نشان‌دهنده آن است فعالیت رمزارزها را چالشی در موارد فوق می‌دانند.

دولت جمهوری اسلامی ایران نیز بدو وظیفه تنظیم‌گری رمزارز (رمزارزش)ها را ندارد مگر آنکه استفاده از آنها در مبادلات اقتصادی بتواند منجر به عدول از ضوابط اسلامی حاکم بر اقتصاد اسلامی موضوع بند ۱۲ اصل ۳ قانون اساسی گردد که پس از آن نیز، بر اساس اصل ۴ قانون اساسی، تنظیم‌گری رمزارز (رمزارزش)ها می‌بایست مبتنی بر موازین اسلامی و قانون اساسی صورت پذیرد که بر اساس اصول ۱۳۸ و ۱۷۷ قانون اساسی مقررات‌گذار نیز نباید مخالف قوانین بالادستی تنظیم‌گری نمایند. لذا تنظیم‌گری باید به گونه‌ای باشد که با قوانین و یا اصول، قواعد و احکام اسلامی مخالفت نداشته باشد.

در نهایت عواملی که به دولت ایالات متحده آمریکا مجوز تنظیم‌گری در حوزه رمزارزها را

اعطا می‌کند نارسایی بازار و احتمال آسیب دیدن عدالت اجتماعی است؛ درحالی که تعارض صریح رمزارزها و یا ایجاد تعارض توسط آن‌ها با قوانین داخلی و ضوابط و موازین اسلامی، مجوز تنظیم‌گری در این حوزه را به دولت جمهوری اسلامی ایران اعطا می‌کند.

۱.۲.۲ رسمیت بخشی و اعتباردهی به رمزارزها در تنظیم‌گری

به رسمیت شناختن تبادلات مالی از طریق رمزارز (رمزارزش)ها اولین مسئله‌ای است که موضع دولت‌ها در قبال آن مبنای تنظیم‌گری در حوزه‌های دیگر را مشخص می‌نماید. حدود این رسمیت و اعتبار قانونی، بر شرایط و ضوابط استفاده از رمزارز (رمزارزش)ها و دیگر مباحث مرتبط با آن حاکم است.

همان‌گونه که بیان شد دولت ایالات متحده آمریکا مبنای پذیرش و رسمیت یافتن را بازار آزاد می‌داند. لذا استفاده عمومی از رمزارز (رمزارزش)ها در این کشور تا زمانی که موجب نارسایی بازار و یا تضییع عدالت اجتماعی نگردد به رسمیت شناخته شده و معتبر می‌باشد. به‌طور کلی، آژانس‌ها و سیاست‌گذاران فدرال از این فناوری به‌عنوان بخش مهمی از زیرساخت‌های آینده ایالات متحده آمریکا استقبال می‌کنند و بر لزوم حفظ نقش اصلی ایالات متحده آمریکا در توسعه فناوری تأکید می‌نمایند. در این میان برخی آژانس‌ها خطر تنظیم‌گری بیش‌ازحد را نیز تصدیق کرده‌اند و سیاست‌گذاران را از تصویب قانونی که منجر به سرمایه‌گذاری در فناوری در خارج از کشور شود هشدار داده‌اند (Schofield, 2019: 479).

با توجه به معرفی رمزارزها به‌عنوان یکی از انواع ارزش‌های مجازی، شناختن ماهیت رمزارزها به‌عنوان شکلی از دارایی مالی و برخی اقدامات دولت‌های ایالتی و همچنین اقدامات مستقیم دولت فدرال در تنظیم‌گری رمزارزها، می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که این دولت در به رسمیت شناختن و معتبر دانستن آن‌ها ایراد و خللی وارد ندانسته است، لذا این به معنای معتبر بودن و به رسمیت شناختن آن است.

دولت جمهوری اسلامی ایران اصولاً باید تا زمانی که احتمال تعارض با قوانین کشور و یا موازین و ضوابط اسلامی را ندهد، چنانچه در روابط افراد رمزارز (رمزارزش)ها معتبر تلقی شده و استفاده گردد، آن را معتبر دانسته و به رسمیت شناسد. لکن از ابتدای طرح مباحث مرتبط با این حوزه، اختلاف نظرهای میان فقها و حقوقدانان در خصوص معتبر شناختن در کشور مطرح گردیده

است. اصولاً برخی حتی در مالیت داشتن و یا پول بودن آن نیز تردید وارد نموده‌اند.

در بین اندیشه‌وران غربی دو نظریه کلی در باب ماهیت پول می‌توان یافت: برخی پول را کالا و شکل آن را فلزات گران‌بها یا اوراقی با این پشتوانه می‌دانند و برخی آن را بدون پشتوانه و بدون ارتباط با هیچ کالایی و تنها برای تسویه بدهی‌ها تلقی می‌کنند (Tavasoli, 1391:110)؛ در این میان آنچه برای اندیشه‌وران اسلامی اهمیت دارد، شناخت ماهیت غیر پولی اشیا است که نقش پول را ایفا می‌کنند؛ اما برای اقتصاددانان که فقط کارکرد پولی مهم است، شناخت چیستی پول کنونی چندان لزومی ندارد؛ زیرا این شناختن مشکلی ایجاد نمی‌کند؛ در نتیجه تمام تعاریفی که از پول ارائه کردند، تعریف به وظیفه و کارکرد است (Tavasoli, 1384:124).

در مجموع از بحث‌های صورت گرفته در میان اندیشمندان اسلامی می‌توان این گونه جمع‌بندی نمود که آراء اندیشمندان اسلامی در خصوص ماهیت پول را در دودسته کلی می‌توان طبقه‌بندی کرد: برخی در تحلیل ماهیت پول بر «قدرت خرید» آن تأکید دارند و برخی ارزش اسمی پول را عنصر اساسی ماهیت پول قلمداد می‌کنند. مرحوم شهید صدر تمام حقیقت پول را «قدرت خرید» آن می‌داند و از این رو با آنکه در نظر ایشان پول «مالی مثلی» است، اما هر آنچه را که مبین قیمت حقیقی آن باشد در فراغ ذمه و جبران آن لازم می‌داند. از منظر ایشان قدرت خرید همان ارزش مبادله‌ای و مالیت پول است (Soleimanipour, 1396:179).

لکن بررسی معتبر دانستن و به رسمیت شناختن از لحاظ فقهی فقط به تشخیص مالیت آن نیست و باید دو تفاوت مهم در رمزارز (رمزارزش)‌ها با عموم ارزهای دیجیتال یعنی عدم مدیریت متمرکز و فرآیند خلق اعتبار آن را نیز مورد بررسی قرارداد.

برخی در فرآیند خلق اعتبار رمزارز (رمزارزش)‌های شبیه به بیت‌کوین^۱، شبهه وجود قمار و یا کار نامشروعی را مطرح می‌نمایند که اعتبار خلق شده را مصداق «اکل مال به باطل» می‌دانند. در حالی که بخش عمده‌ای از فقها با بررسی ابعاد فنی و الگوریتم‌های فنی عملکرد ارزهای رمزنگاری شده و فرآیند خلق اعتبار در بیت‌کوین، نظر مخالفی دارند. البته این شبهه همچنان در خصوص دیگر رمزارز (رمزارزش)‌ها که خلق اعتبار در آن‌ها به شیوه‌های متفاوتی صورت

می‌پذیرد (مانند اتریوم^۱) وجود دارد که حکم کلی همان رعایت عدم خلق اعتبار از طرق نامشروع است (Nvabpour, 1397:234).

در نهایت تاکنون در خصوص ماهیت رمزارز (رمزارزش)ها از منظر فقه پژوهش‌های جدی صورت نپذیرفته و تاکنون برخی از پژوهشگران با پیش‌فرض ماهیت پولی همه رمزارز (رمزارزش)ها به بررسی آن پرداخته‌اند و برخی پژوهشگران نیز آن را از منظر فقه فردی به‌عنوان مال، مشروع می‌دانند و در مشروعیت آن از منظر فقه حکومتی تردید ایجاد نموده‌اند (RabniMousavi, 1398:73)؛ اما بررسی آثار پژوهشگران حاکی از عدم دقت در ماهیت حقیقی رمزارز (رمزارزش)ها و توجه به انواع و ساختارهای متفاوت آنهاست. لذا از نظر نگارندگان این مقاله، موضوع ماهیت رمزارز (رمزارزش)ها نیازمند پژوهشی جدی از منظر فقهی می‌باشد.

هیئت‌وزیران در بند ۱ تصویب‌نامه ۱۳ مرداد ۱۳۹۸ با موضوع مقررات استخراج و استفاده از رمزارز (رمزارزش)ها، استفاده از رمزارز (رمزارزش)ها در مبادلات داخل کشور را ممنوع ساخته و ضمن عدم حمایت و ضمانت از آن توسط نظام بانکی، استفاده از آن در مبادلات خارج از کشور را نیز با قبول ریسک متعاملین به رسمیت شناخته است. البته به نظر می‌رسد که این مصوبه به علت خروج از صلاحیت هیئت‌وزیران و مخالفت با قوانین بالادستی، خلاف قانون است.

باتوجه به سیاست‌ها و مواجهه جمهوری اسلامی با رمزارز (رمزارزش)ها که در مصوبه مذکور هیئت‌وزیران و اطلاعیه ۱۹ تیر ۱۳۹۸ بانک مرکزی بیان گردیده است، علی‌رغم وجود نظرات موافق و مخالف، دولت و بانک مرکزی، ممنوعیت استفاده از رمزارز (رمزارزش)ها در داخل کشور را تعیین نموده‌اند.

در نتیجه آنکه دولت ایالات متحده آمریکا با صرف پذیرش عرف جامعه در روابط اقتصادی، مادامی که مخالف عدالت اجتماعی نباشد، آن را به رسمیت شناخته و تجربه مواجهه با آن تاکنون نیز مؤید به رسمیت شناختن و معتبر دانستن رمزارز (رمزارزش)ها در این کشور است که در نتیجه به راحتی و صرفاً باهدف رعایت عدالت اجتماعی باید به تنظیم‌گری پردازد؛ لکن جمهوری اسلامی ایران علاوه بر پذیرش عرف جامعه، می‌بایست باتوجه به شیوه خلق اعتبار و امکان تحدید

1- Ethereum

استقلال اقتصادی کشور که از منظر فقه حکومتی موجب عدم مشروعیت آن می‌شود و همچنین عدم رعایت اقتصاد عادلانه (موضوع بند ۱۲ اصل ۳ قانون اساسی) که در مصادیق مختلف متفاوت است به تنظیم‌گری پردازد لکن دولت و بانک مرکزی با بی‌توجهی به قوانین بالادستی خود، استفاده از رمزارز (رمزارزش)ها در داخل کشور را ممنوع نموده و آن را در معاملات به رسمیت نشناخته‌اند.

۲ حوزه‌های تنظیم‌گری

برای تنظیم‌گری رمزارزها همان‌گونه که بیان شد، دولت‌های هر دو کشور تنها در موارد و حدود فوق می‌توانند به تنظیم‌گری پردازند، لذا ۳ حوزه کلیدی در ارتباط با رمزارزها که پیش‌بینی می‌شود دولت‌ها را با چالش‌های جدی مواجه سازد مورد بررسی در دو نظام حقوقی قرار گرفته است.

۲.۱ تنظیم‌گری در حوزه فروش و تبدیل

به‌طور کلی تنظیم‌گری فروش رمزارز (رمزارزش)ها در ایالات متحده آمریکا تنها در دو صورت انجام می‌پذیرد: اولاً اگر این فروش بر اساس قوانین ایالتی یا فدرال به‌منزله فروش اوراق بهادار^۱ تلقی شود؛ ثانیاً اگر این فروش طبق قانون ایالتی، انتقال پول تلقی شود یا در غیر این صورت طبق قوانین فدرال، شخص را به یک ارائه‌دهنده خدمات پولی^۲ تبدیل کند. البته معاملات آتی، خيارات، مبادله‌ها و سایر قراردادهای مشتق شده که به قیمت هرگونه ارز مجازی (از جمله رمزارز (رمزارزش)ها که به‌عنوان کالایی در نظر گرفته می‌شود) اشاره داشته باشد نیز، توسط کمیسیون معاملات آینده کالای آمریکا^۳ و بر اساس قانون بورس کالا تنظیم می‌شوند. با این حال کمیسیون معاملات آینده کالای آمریکا (CFTC) صلاحیت تلاش برای کنترل تخصصی بازار، با توجه به آن دسته از ارزهای مجازی که به‌عنوان کالا محسوب می‌شوند، را دارا می‌باشد

1- The sale of security

2- Money Services Business (MSB)

3- Commodity Futures Trading Commission (CFTC)

(Schofield, 2019: 480).

مبادلات رمزارز (رمزارزش)ها، مشمول مقررات ایالتی می‌باشند و همان‌گونه که بیان شد ارائه‌دهندگان خدمات پولی در آمریکا نیز جزو افرادی هستند که فعالیت آن‌ها با این عنوان در حوزه رمزارز (رمزارزش)ها می‌بایست تحت تنظیم‌گری دولت آمریکا انجام پذیرد. کمیسیون بورس و اوراق بهادار آمریکا^۱، ثبت‌نام سکوه‌های معاملاتی^۲ که بر اساس تعریف کمیسیون مذکور از «بورس اوراق بهادار ملی»، شرایط آن را دارا می‌باشند، الزامی نموده است. شبکه اجرای جرائم مالی وزارت خزانه‌داری آمریکا^۳ نیز الزام نموده کسب و کارهایی که مبادرت به مبادلات رمزارز (رمزارزش)ها می‌نمایند، تحت عنوان ارائه‌دهندگان خدمات پولی ثبت‌نام کنند و اقدامات مرتبط با ضبط، گزارش‌دهی و بررسی انطباق با قوانین و مقررات ضد پول‌شویی^۴ را به انجام رسانند (Nelson, 2019: 6).

در ایران نیز، بانک مرکزی در سندی با عنوان «الزامات و ضوابط حوزه رمزارز (رمزارزش)ها در کشور» که در تاریخ ۱۳۹۷/۱۱/۸ منتشر گردید، ضمن تعریف رمزارز (رمزارزش)های جهان‌روا به‌عنوان رمزارز (رمزارزش)های قابل‌استفاده در دیگر نقاط جهان و دسته‌بندی آن‌ها به نمونه‌های دارای پشتوانه و بدون پشتوانه، استفاده از عموم رمزارز (رمزارزش)های جهان‌روا به‌عنوان ابزار پرداخت در داخل کشور را ممنوع اعلام نموده است لکن تبادل آن از طریق صرافی‌های مجاز و توسعه کیف پول‌های آن را بلامانع دانسته است؛ اما به نظر می‌رسد این مصوبه بانک مرکزی که مستند قانونی آن مشخص نیست، موجب تحدید بخشی از حقوق شهروندان گردیده است که این از اختیار بانک مرکزی خارج بوده و نیازمند تصویب مجلس شورای اسلامی می‌باشد و شکایت از آن در دیوان عدالت اداری ممکن است موجب ابطال این مصوبه نیز شود. بعد از آن و در ۱۳ مرداد ۱۳۹۸ نیز هیئت‌وزیران مقررات استفاده و استخراج رمزارز (رمزارزش)ها را مصوب نمود و این مصوبه نیز ممنوعیت تبادل رمزارز (رمزارزش)ها در داخل کشور را برای بار دیگر اعلام کرد. لذا به اعتقاد نگارنده با وجود این مصوبه، نمی‌توان آن را موضع قطعی نظام حقوقی جمهوری اسلامی

1- Securities and Exchange Commission (SEC)

2- Trading platform

3- The Treasury Department's Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN)

4- Anti-Money Laundering (AML)

ایران در تنظیم‌گری دانست چراکه این تنظیم‌گری خلاف قوانین و مقررات صورت پذیرفته و تنها از آن می‌توان تصور و وجود ابهام در تصمیم‌سازان کشور در مواجهه با رمزارز (رمزارزش)ها را متوجه شد؛ چراکه استخراج، نگهداری و حتی تبادل از طریق صرافی‌های مورد تأیید را به رسمیت شناخته، لکن استفاده از آن به‌عنوان ابزار پرداخت که در نتیجه همان تبادل فرد به فرد بدون حضور واسطه باشد را به رسمیت نشناخته و ممنوع اعلام کرده است.

پس در نتیجه استفاده در تعاملات اقتصادی افراد در آمریکا بلامانع و بدون دخالت دولت انجام می‌پذیرد لکن در ایران بر اساس مصوبه بانک مرکزی، علی‌رغم مغایرت با قوانین کشور، استفاده از رمزارز (رمزارزش)ها جهت انجام معامله داخلی ممنوع می‌باشد.

از طرفی ارائه‌دهندگان خدمات تبدیل رمزارز (رمزارزش)ها در آمریکا می‌بایست با رعایت قوانین و مقررات ضد پول‌شویی آمریکا و با الزام شبکه اجرای جرائم مالی وزارت خزانه‌داری آمریکا، به‌عنوان ارائه‌دهندگان خدمات پولی فعالیت نمایند. در ایران نیز تنها صرافی‌های مورد تأیید بانک مرکزی می‌توانند مبادرت به تبادل رمزارز (رمزارزش)ها نمایند.

۲.۲ تنظیم‌گری در حوزه مالیات و عوارض

همان‌گونه که پیش‌ازاین بیان گردید، سازمان درآمدهای داخلی آمریکا در مارس ۲۰۱۴، رمزارز (رمزارزش)ها را به‌عنوان نوعی از ارزش‌های مجازی، شکلی از دارایی مالی معرفی نمود؛ در نتیجه هر شخصیت حقیقی به‌تنهایی یا صاحبان کسب‌وکار که دارای رمزارزی باشند، در آمریکا می‌بایست:

(۱) تمامی جزئیات داده‌های مربوط به تولید، خرید و فروش رمزارز (رمزارزش)های خود را نگهداری نمایند.

(۲) به‌ازای هر سودی که ممکن است پس از فروش رمزارز (رمزارزش)ها به‌صورت نقدی حاصل شده باشد، مالیات پرداخت نمایند.

(۳) به‌ازای هر سودی که ممکن است از پرداخت رمزارز (رمزارزش)ها برای دریافت کالا یا خدمتی حاصل شده باشد، مالیات پرداخت نمایند.

(۴) به‌ازای هر استخراج رمزارز (رمزارزش) در همان روز وصول، معادل ارزش منصفانه آن در

بازار، مالیات پرداخت نمایند (Schofield, 2019: 482-483).

برای مثال، سازمان درآمدهای داخلی آمریکا در یک دعوی حقوق علیه یک شرکت مبادله رمزارز^۱ موفق شد و این شرکت را مکلف نمود که اطلاعات همه کاربران را که ارزش مبادله ارز مجازی آن‌ها بیش از ۲۰ هزار دلار می‌باشد، در سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۵ به این سازمان ارائه نماید.^۲ در جمهوری اسلامی ایران، نهاد مربوط به اخذ مالیات، سازمان امور مالیاتی کشور می‌باشد که بر اساس مصوبه شماره ۵۸۱۴۴/ت/۵۵۶۳۷ هـ مورخ ۱۳/۰۵/۱۳۹۸ هیئت وزیران در خصوص مراکز استخراج رمزارزها، بخشنامه اجرای این مصوبه را در تاریخ ۱۳۹۸/۰۶/۰۶ به ادارات کل امور مالیاتی ابلاغ نموده است. بر اساس بند ۶ این مصوبه، مراکز استخراج رمزارزها به‌عنوان واحد تولید صنعتی شناخته شده و مشمول مقررات مالیاتی خواهند بود. البته در تبصره همین بند، آن دسته از واحدهای مصداق این بند که محصول خود را صادر و ارز حاصل از آن را بر اساس ضوابط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به چرخه اقتصادی کشور بازگردانند، از مالیات معاف نموده است. هیئت دولت در مصوبه دیگری به شماره ۳۹۲۲۸/ت/۵۷۳۷۳ هـ مورخ ۱۵ تیرماه ۱۳۹۹ دارندگان دستگاه‌های استخراج رمزارز را به اعلام مشخصات، پرداخت حقوق و عوارض دولتی و همچنین دریافت مجوز ملزم نموده است. این آئین‌نامه ضمانت اجرایی برای این الزام در نظر نگرفته که البته در نظر گرفتن این موضوع خارج از صلاحیت هیئت دولت می‌باشد.

نهادهای تصمیم‌ساز، در خصوص مالیات اشخاص در استفاده از رمزارز (رمزارزش)ها سکوت نموده‌اند که به نظر می‌رسد این سکوت ناشی از اعلام ممنوعیت استفاده از رمزارزها برای پرداخت و استفاده‌های شخصی توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. از طرفی سکوت در خصوص توسعه‌دهندگان کیف پول‌های ارزهای رمزنگاری شده و همچنین صرافی‌های مورد تأیید بانک مرکزی در تبادلات ارزهای رمزنگاری شده، نشان‌دهنده آن است که امور مالیاتی این دو نیز مانند دیگر کسب‌وکارهای هم‌صنف خود و بر اساس قوانین و مقررات عام امور مالیاتی کشور بررسی خواهد شد. سیاست‌های جمهوری اسلامی ایران در خصوص نقش آفرینی بین‌المللی در عرصه رمزارز (رمزارزش)ها می‌بایست بر نحوه محاسبه مالیات استخراج و تبادلات آن حاکم باشد

۱- شرکت Coinbase

2- Stankovic, Stefan (2019): US Cryptocurrency Regulation: Policies, Regimes & More. unblock.net. Available online at <https://unblock.net/us-cryptocurrency-regulation/>, checked on 1/17/2020.

که البته معافیت مالیاتی جهت عرضه رمزارزهای استخراج شده به خارج از کشور و بازگشت سرمایه آن به داخل نشان از اتخاذ سیاست خاص هدفمند است؛ درحالی‌که هنوز سیاست‌های کشور در این خصوص مشخص و منسجم نیست و همین امر موجب تعارضات در تنظیم‌گری نیز گردیده است.

در نتیجه آمریکا با احتساب رمزارزها به عنوان یک نوع «دارایی مالی»، اولاً سه عملیات استخراج رمزارز، فروش و تبدیل آن و پرداخت به‌ازای دریافت کالا یا خدمات چه توسط اشخاص حقیقی و چه کسب و کارها را مشمول پرداخت مالیات دانسته و ثانیاً آن‌ها را ملزم به ارائه دقیق و کامل تمامی جزئیات داده‌های خرید و فروش مربوط به ارزهای رمزنگاری شده ایشان نموده است، ولی ایران با احتساب واحدهای استخراج رمزارز به عنوان یک واحد صنعتی تولیدی، فقط ایشان را مشمول مالیات دانسته که همان نیز در صورت فروش رمزارز خود به خارج از کشور و بازگشت سرمایه حاصل از آن از طریق ضوابط بانک مرکزی به چرخه اقتصاد داخلی را معاف از پرداخت مالیات نموده است و در خصوص دیگر فعالیت‌های مرتبط سکوت نموده که به معنای حاکمیت قواعد عام بر آن‌هاست.

۲.۳ تنظیم‌گری در حوزه مبارزه با پول‌شویی یا تأمین مالی تروریسم

قانون کنترل پول‌شویی و قانون میهن‌پرستی، دو نمونه از قوانین ضد پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم در ایالات متحده آمریکا هستند؛ اما قانون حفظ اسرار بانکی قانون اصلی مبارزه با پول‌شویی است و شبکه اجرای جرائم مالی وزارت خزانه‌داری (FinCEN) مجری این قوانین است (Rajabi, 1397:2).

بر اساس سند برنامه اجرای مقررات FinCEN^۱ برای افرادی که به مدیریت، تبادل یا استفاده از ارزهای مجازی می‌پردازند که در مارس ۲۰۱۳ توسط FinCEN صادر گردید، کاربرانی که از رمزارز (رمزارزش)ها برای خرید کالاها و یا دریافت خدمات چه واقعی و چه مجازی استفاده می‌نمایند، مشمول مقررات FinCEN نمی‌شوند و علت آن را عدم تطابق با تعریف «خدمات انتقال

1-FIN-2013-G001, Application of FinCEN's Regulations to Person's Administering, Exchanging or Using Virtual Currencies (March 18, 2013).

پول» که در همان سند بدان اشاره نموده است اعلام می‌دارد و در نتیجه ارائه‌دهندگان خدمات پولی را مشمول این مقررات معرفی نمود. در این مقررره صرافی‌های ارزشهای مجازی و مدیران منابع متمرکز ارز مجازی که توانایی انتشار و بازپرداخت ارز مجازی را دارند، به‌عنوان ارائه‌دهندگان خدمات پولی که تحت شمول مقررات FinCEN می‌باشند معرفی شده‌اند. مدیر یا صرافی که یک ارز مجازی را تأیید و منتقل نماید یا به هر دلیلی مبادرت به خرید و فروش ارز مجازی نماید، یک فرستنده پول تحت مقررات FinCEN می‌باشد، مگر آنکه محدودیت یا معافیتی شامل حال شخص شده باشد. البته FinCEN در پاسخ به نامه‌ای در اکتبر ۲۰۱۴^۱ استخراج‌کنندگان رمزارزها را از شمول مقررات FinCEN خارج اعلام نمود.

ارائه‌دهندگان خدمات پولی که مشمول مقررات FinCEN می‌باشند، می‌بایست برنامه خود در خصوص چگونگی عمل به مقررات ضد پول‌شویی و اقدامات تروریستی را به‌صورت مکتوب تهیه و ارائه نمایند. در این برنامه باید سیاست‌های کتبی، رویه‌ها و کنترل‌های داخلی که به‌طور معقولی برای اطمینان از انطباق مداوم طراحی شده‌اند، تعیین شود، یک مسئول جهت بررسی روزانه انطباق با مقررات فوق مشخص گردد، آموزش‌های لازم و مناسب پرسنل به‌ویژه آموزش تشخیص معاملات مشکوک داده شود و بررسی مستقل برای نظارت و حفظ برنامه انجام پذیرد (Schofield, 2019: 482).

قانون مبارزه با پول‌شویی مصوب ۱۳۸۶، شورای عالی مبارزه با پول‌شویی را به ریاست و مسئولیت وزیر امور اقتصاد و دارایی تشکیل داده و مسئولیت تدوین آیین‌نامه‌ها و اجرای آن را به وی سپرده است. در این قانون کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی به‌ویژه بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری می‌بایست به آیین‌نامه‌های صادره از سوی شورای عالی مبارزه با پول‌شویی عمل نمایند. بر اساس بند «ه» ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پول‌شویی مصوب ۱۳۸۸، فارغ از بانک‌ها و مؤسسات اعتباری، صندوق‌های قرض‌الحسنه، شرکت‌های لیزینگ، شرکت‌های سرمایه‌پذیر، صرافی‌ها و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی را که به امر واسطه‌گری وجوه اقدام می‌نمایند، نیز مشمول تعریف مؤسسات اعتباری دانسته است.

1-FIN-2014-R012, Request for Administrative Ruling on the Application of FinCEN's Regulations to a Virtual Currency Payment System (October 27, 2014)

در جلسه سی‌ام شورای عالی مبارزه با پول‌شویی در تاریخ ۹ دی ۱۳۸۶، به کارگیری ارزش‌های مجازی در تمامی مراکز پولی و مالی کشور ممنوع اعلام شده و حوزه نظارت بانک مرکزی نیز این ممنوعیت را به بانک‌ها ابلاغ نمود. البته این ممنوعیت تقریباً یک سال بعد بر اساس مصوبه بانک مرکزی در ۸ بهمن ۱۳۹۷ دچار تغییر و تحولاتی گردید. در این مصوبه، بانک مرکزی ضمن تلاش جهت رفع هرگونه مسئولیت مرتبط با رمزارزها از خود، تنها صرافی‌هایی را مجاز به انجام فعالیت در زمینه رمزارزها دانسته که به تأیید بانک مرکزی برسند و بانک مرکزی لیست صرافی‌های مورد تأیید خود را در بازه‌های ۳ ماهه اعلام می‌نماید. از طرفی هر تراکنش در صرافی باید با احراز هویت کامل اشخاص صورت پذیرد و این صرافی‌ها می‌بایست تمامی اطلاعات مربوط به خرید و فروش، مشتریان و همچنین دلایل منشأ معاملات را ثبت و در صورت درخواست در اختیار بانک مرکزی قرار دهند. این مصوبه صرافی‌های رمزارزی را ملزم به رعایت قوانین مبارزه با پول‌شویی و شناسایی مشتریان (KYC) نموده است.

در نتیجه آمریکا ضمن معتبر دانستن استفاده افراد از رمزارزها، حتی باهدف مقابله با پول‌شویی و اقدامات ضد تروریستی نیز مقرراتی برای فعالیت افراد تعیین ننموده است در حالی که ایران هرگونه استفاده از رمزارز (رمزارزش)ها را توسط افراد در داخل کشور ممنوع اعلام کرده است. در خصوص فعالیت صرافی‌ها هم آمریکا و هم ایران مقررات مربوط به پول‌شویی از جمله ارائه اطلاعات کامل تراکنش‌ها را الزام نموده‌اند. البته آمریکا علی‌رغم این الزام، جزئیات دیگر مانند سند برنامه و فرآیند چگونگی عمل به مقررات، ارائه آموزش‌های لازم، تعیین نیروی انسانی خاص و... که در بالا ذکر گردید را نیز از الزامات مشمولان مقررات ضد پول‌شویی و اقدامات تروریستی در حوزه رمزارز (رمزارزش)ها اعلام نموده، ولی ایران الزام خاصی دیگری را اعلام ننموده و صرفاً به مانند آمریکا دیگر قوانین و مقررات عام ضد پول‌شویی را در این حوزه نیز معتبر و لازم‌الاجرا دانسته است.

۳ نتیجه‌گیری

ظهور فناوری‌های جدید موجب تحول روابط اقتصادی میان افراد جامعه گردیده و مجموعه‌ای از روابط و ابزارهای جدید تحت عنوان اقتصاد دیجیتال را پدید آورده است. در این مقاله ضمن

توجه به مبانی دو نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران و ایالات متحده آمریکا، تنظیم‌گری فعالیت‌های مرتبط با رمزارز (رمزارزش)‌ها در حوزه‌های مختلف را موردبررسی قرار داده و نتایج ذیل حاصل گردید:

۱. رمزارزها در نظام حقوقی ایالات متحده آمریکا ماهیت «دارایی مالی» دارند؛ درحالی‌که در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران هنوز ماهیت آن‌ها به‌وضوح مشخص نشده است. در برخی موارد آن را دارایی مالی و در برخی دیگر پول تلقی نموده‌اند که به نظر می‌رسد تلقی ماهیت دارایی مالی برای رمزارزها با توجه به ویژگی‌های فنی و حقوقی آن، صحیح‌تر است.
۲. در هر دو کشور اصل بر عدم‌مداخله در روابط اقتصادی افراد است. در نظام حقوقی ایالات متحده آمریکا، نارسایی بازار و احتمال آسیب‌دیدن عدالت اجتماعی عواملی هستند که به این دولت مجوز تنظیم‌گری رمزارز (رمزارزش)‌ها را می‌دهد و در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران، تعارض صریح رمزارز (رمزارزش)‌ها و یا ایجاد تعارض توسط آن‌ها با قوانین داخلی و ضوابط و موازین اسلامی، مجوز تنظیم‌گری در این حوزه را به دولت اعطا می‌کند.
۳. صرف پذیرش رمزارز (رمزارزش)‌ها در عرف جامعه در روابط اقتصادی در هر دو کشور مبنای به رسمیت شناختن و اعتباربخشی به آن‌هاست؛ حدود این اعتبار در ایالات متحده آمریکا مادامی است که استفاده از رمزارز (رمزارزش)‌ها و آثار آن مخالف عدالت اجتماعی نباشند، ولی در جمهوری اسلامی ایران امکان تحدید استقلال اقتصادی کشور و عدم رعایت عادلانه از مواردی هستند که می‌توانند در صورت بروز توسط رمزارز (رمزارزش)‌ها مانع معتبر بودن آن‌ها در کشور گردند. لکن بانک مرکزی و هیئت دولت بدون توجه به حدود صلاحیت خویش، هرگونه تبادل رمزارز در مبادلات داخلی را ممنوع و در مبادلات خارجی ضمن عدم پذیرش ریسک، صرفاً معامله با آن را به رسمیت شناخته‌اند.
۴. استفاده از رمزارز (رمزارزش)‌ها به‌عنوان ابزار پرداخت و تبادل مالی در ایالات متحده آمریکا بلا مانع بوده و بدون دخالت دولت انجام می‌پذیرد؛ درحالی‌که در جمهوری اسلامی ایران این عمل ممنوع است و معاملاتی که با تبادل رمزارز (رمزارزش)‌ها انجام پذیرفته باشد مورد حمایت دولت واقع نمی‌گردد مگر تبدیل رمزارز (رمزارزش)‌ها از طریق صرافی‌ها.
۵. ارائه‌دهندگان خدمات تبدیل رمزارز (رمزارزش)‌ها در ایالات متحده آمریکا می‌بایست با رعایت قوانین و مقررات ضد پول‌شویی آمریکا و با الزام شبکه اجرای جرائم مالی وزارت

خزانه‌داری آمریکا، به‌عنوان ارائه‌دهندگان خدمات پولی فعالیت نمایند. در ایران نیز تنها صرافی‌هایی می‌توانند به تبدیل و ارائه رمزارز (رمزارزش)ها بپردازند که از بانک مرکزی مجوز لازم را اخذ نموده باشند.

۶. سه عملیات استخراج رمزارز، فروش و تبدیل آن و استفاده از آن به‌عنوان ابزار پرداخت در ایالات متحده آمریکا چه توسط اشخاص حقیقی صورت گیرد و چه توسط کسب‌وکارها مشمول مالیات واقع می‌گردد که البته ملزم به ارائه دقیق و کامل تمامی جزئیات داده‌های خرید و فروش نیز می‌باشند. لکن جمهوری اسلامی ایران با احتساب واحدهای استخراج رمزارز (رمزارزش) به‌عنوان یک واحد صنعتی تولیدی، فقط ایشان را مشمول مالیات دانسته که همان نیز در صورت فروش رمزارز (رمزارزش) خود به خارج از کشور و بازگشت سرمایه حاصل از آن از طریق ضوابط بانک مرکزی به چرخه اقتصاد داخلی، معاف از پرداخت مالیات هستند و در خصوص دیگر فعالیت‌های مرتبط، سکوت نموده که به معنای حاکمیت قواعد عام بر آن‌ها می‌باشد.

۷. ایالات متحده آمریکا مقررات مقابله با پول‌شویی و اقدامات ضد تروریستی خاصی برای فعالیت افراد در حوزه رمزارز (رمزارزش)ها وضع نکرده و این مقررات را به تفصیل در خصوص فعالیت صرافی‌ها وضع نموده است تا جایی که می‌بایست اطلاعات کامل تراکنش‌ها، اسناد مرتبط، فرآیند چگونگی عمل به مقررات، ارائه آموزش‌های لازم به کارکنان؛ تعیین نیروی انسانی خاص و... را در اختیار دولت قرار دهند. درحالی که جمهوری اسلامی ایران علاوه بر ممنوعیت کامل تبادل رمزارز (رمزارزش)ها توسط اشخاص، برای صرافی‌ها نیز مقررات خاصی در این حوزه وضع ننموده‌اند و به قوانین و مقررات عام سابق بسنده کرده‌اند.

۴ پیشنهاد

نظام حقوقی آمریکا علی‌رغم اتخاذ رویکردهای لیبرال در تنظیم بازار و اعتقاد به بازار آزاد، در موارد متعدد بررسی شده در حوزه رمزارز (رمزارزش)ها، به اتخاذ قوانین و مقرراتی سخت‌گیرانه و دقیق پرداخته است. این در حالی است که نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران به دلایل متعددی که در ابتدا ذکر گردید، می‌بایست نقش فعال‌تری به نسبت این کشور در تنظیم‌گری روابط اقتصادی ایفا نماید. باتوجه به نتایج اخذ شده از این پژوهش و نظر به تجربیات نظام حقوقی آمریکا

در مقررہ گذاری و اصلاحاتی که در طی این مدت در قوانین و مقررات خود اعمال نموده‌اند، پیشنهاد می‌گردد جمهوری اسلامی ایران در خصوص مواجهه فعال در جهت حفظ حقوق عامه و حراست از استقلال حاکمیت اقتصادی هر چه سریع‌تر با توجه به نکات ذیل به تنظیم‌گری بپردازد:

۱. اولاً؛ ظهور فناوری‌های نوین مبتنی بر فضای مجازی باعث تحول در معنا و مفهوم دولت گردیده و معیارهایی از جمله سرزمین را متحول ساخته‌اند. لذا مهم‌ترین پیشنهاد در مواجهه با پدیده‌های فضای مجازی که جنبه بین‌المللی به خود می‌گیرند مانند تنظیم‌گری پلتفرم‌های بین‌المللی نیازمند اقدام جمعی و متحد دولت‌ها یا گروهی از دولت‌هاست؛ چراکه حرکت مستقل هر دولت به تنهایی و بدون هماهنگی با دیگر دول باعث ناکامی در کنترل صحیح خواهد شد، موضوعی که به‌خوبی در مدیریت فعالیت پلتفرم‌های بین‌المللی تاکنون مشاهده شده است. تنظیم‌گری این پدیده‌های بین‌المللی نیازمند قوه قاهره متناسب با آن‌ها و قدرت کنترل آن‌هاست که این موضوع جز با اتحاد گروهی کشورهایی که میزبان صاحبان این فناوری‌ها نیستند امکان‌پذیر نیست. لذا پیشنهاد می‌گردد جمهوری اسلامی ایران پیشنهاددهنده انعقاد معاهدات بین‌المللی و یا سازمان‌های بین‌المللی برای تنظیم‌گری رمزارز (رمزارزش)‌ها با همکاری جمعی از کشورهای جهان گردد. این امر باعث می‌گردد تا تعیین قوانین و مقررات با همکاری جمعی، با احتمال موفقیت اجرایی بیش‌تری مواجه گردد.

۲. ثانیاً؛ با توجه به اینکه فقه امامیه از مهم‌ترین منابع حقوقی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد، می‌بایست با در نظر گرفتن تمامی ابعاد و ویژگی‌های فنی رمزارز (رمزارزش)‌ها و با توجه به تنوع روش‌های خلق اعتبار در انواع رمزارز (رمزارزش)‌ها، ماهیت آن‌ها از منظر فقه و معیارهای تشخیص آن مشخص گردیده و جایگاه آن در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران تعیین شود. با توجه به اصل عدم صلاحیت و همچنین تصریح حدود وظایف و اختیارات بانک مرکزی به تنظیم‌گری در حوزه پول و مبادلات طلا و همچنین عدم وجود مستند قانونی بر صلاحیت دولت در مقررات‌گذاری و محدودیت مبادلات مالی اشخاص، کلیه مصوبات بانک مرکزی و هیئت دولت که مبتنی بر ماهیت پولی رمزارز (رمزارزش)‌ها تدوین گردیده‌اند نیز متأثر از ماهیت فقهی آن، در صورتی که دارای ماهیت مالی باشد، ممکن است نیازمند ابطال، ملغی‌الاثرو یا محدود شدن در حدود شرایط پولی رمزارز (رمزارزش)‌ها شوند. در خصوص صلاحیت شورای عالی مبارزه با پول‌شویی نیز با توجه به موارد صلاحیت این شورا مذکور ذیل ماده ۴ قانون مبارزه با پول‌شویی و

همچنین اصل ۴۷ قانون اساسی، در صورت پذیرش ماهیت دارایی مالی، وضعیت مصوبات این شورا نیز همانند مصوبات بانک مرکزی و هیئت دولت خواهد بود چراکه برای تصمیم‌گیری در خصوص مالکیت اشخاص بر اموال ایشان و مسائل ناشی از آن تنها قانون می‌تواند تعیین‌کننده باشد، لذا تنها مجلس شورای اسلامی مرجع صلاحیت‌دار برای تعیین محدودیت در این حوزه خواهد بود.

۳. ثالثاً؛ باتوجه به اینکه بررسی‌های این پژوهش و دیگر پژوهش‌ها احتمال ایجاد چالش‌هایی در استقلال کشور و عدالت اقتصادی را تقویت می‌نماید، جمهوری اسلامی ایران می‌بایست به‌طور فعالانه به تنظیم‌گری این موضوع پردازد. لذا روش‌ها و حالاتی که ممکن است فعالیت رمزارز (رمزارزش)ها در ایران موجب تحدید استقلال کشور و یا عدم رعایت عدالت اقتصادی شود، مانند برخی موضوعات مطروحه در این پژوهش بررسی و احتمالات پیش‌رو ارزیابی گردند تا بر اساس آن موضع نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران در خصوص حدود و شرایط اعتبار آن در فعالیت‌های اقتصادی احراز گردد.

۴. رابعاً؛ پیشنهاد می‌گردد با توجه به پذیرش ماهیت دارایی مالی رمزارز (رمزارزش)ها به‌صورت عمومی و تخصیص شرایط پولی آن‌ها در بعض موارد توسط بانک مرکزی، که خود حاکی از عدم صلاحیت این نهاد در تنظیم‌گری رمزارز (رمزارزش)ها با ماهیت دارایی مالی است و همچنین دلایلی که پیش‌ازین و در پیشنهاد اول مطرح گردید، ضمن معتبر دانستن استفاده از رمزارز (رمزارزش)ها در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران، در خصوص عموم شرایط آن با ماهیت دارایی مالی، مجلس شورای اسلامی به‌عنوان تنها مرجع صلاحیت‌دار تنظیم‌گری در حال حاضر، نسبت به تدوین قوانینی با موضوع حدود و شرایط تولید، خرید و تبادل رمزارز (رمزارزش)ها اقدام نماید. مرجع صالحی که بر اساس قانون مصوب مجلس شورای اسلامی تعیین می‌گردد باید در خصوص تولیدکنندگان، با ارائه مجوزهای رسمی شرایط تولید را فراهم و از این طریق بر عملکرد آن نظارت و پایش نماید؛ در خصوص خرید رمزارز (رمزارزش)ها با مدیریت و همکاری صرافی‌ها و سکوهای خریدوفروش رمزارز (رمزارزش)ها، ضمن تعیین حدود و شرایط، اطلاعات مورد نیاز جهت تنظیم این بازار را دریافت و پایش نماید؛ در خصوص تبادل رمزارز (رمزارزش)ها نیز با ایجاد شرایطی جهت فعالیت ارائه‌دهندگان خدمات تبادل رمزارز (رمزارزش)ها، ضمن نظارت بر این خدمات، بر تبادل‌های بازار نظارت نمایند.

۵. خامسا؛ با فراهم سازی قانون گذاری مذکور در بند ۳، امکان اخذ مالیات بر هر ۳ فعالیت امکان پذیر بوده و قوانین و مقررات مبارزه با پول شویی نیز که نیازمند بازنگری و یا تخصیص در موضوع رمزارز (رمزارزش)ها هستند، پس از این تنظیم گری امکان اجرا خواهند داشت.

References

- [1] Abdipour, Ebrahim. (2010). Legal Analysis of the Nature of Electronic Money. Private Law, No. 16, Spring and Summer 89, pp. 53-84.
- [2] Application of FinCEN's Regulations to Persons Administering, Exchanging, or Using Virtual Currencies. *Department of the treasury financial crimes enforcement network*. Guidance (FIN-2013-G001).
- [3] Black, Julia (2001). Decentring Regulation: Understanding the Role of Regulation and Self-Regulation in a 'Post-Regulatory' World. *Current legal problems* 54 (1). 103-146.
- [4] Bo, Soderston. (2005). Globalization and the Welfare State, translated by Hormoz Homayounpour, Tehran, Higher Institute for Social Security Research.
- [5] Cabinet. (15/4/1399). Regulation on the one-month duties of the owners of Ramzarz mining machines.
- [6] Cabinet. (5/13/1398). Regulations for the extraction and use of cryptocurrencies.
- [7] Central Bank of the Islamic Republic of Iran: Requirements and Criteria in the Field of Ciphers, 11/8/1397.
- [8] Cvetkova, Irina. (2018). CRYPTOCURRENCIES LEGAL REGULATION. *BRICS law journal* 5 (2). 128-153.
- [9] D.Hughes, Scott. (2017). CRYPTOCURRENC REGULATIONS AND ENFORCEMENT IN THE US. *Western State Law Review*, 1 (1). 1-24.
- [10] FinCEN. (10/27/2014). Request for Administrative Ruling on the Application of FinCEN's Regulations to a Virtual Currency Payment System (FIN-2014-R012).
- [11] Gikay, Asress (2018). Regulating Decentralized Cryptocurrencies Under Payment Services Law: Lessons from the European Union. *Journal of Law, Technology, & the Internet* 9 (1), 1 (1st). 1-35.
- [12] Global Legal Research Directorate staff; Law Library of Congress. (2018). Regulation of Cryptocurrency Around the World.
- [13] Goitom; Hanibal. (2018). Regulation of Cryptocurrency in Selected Jurisdictions.
- [14] Gorden, Claire; Saravalle, Edoardo; Solomon-Strauss, Julia. (2018). UNCHARTED WATERS. A Primer on Virtual Currency Regulation Around the World. *THE CENTER OF LAW AND SECURITY; NYU SCHOOL OF LAW*.
- [15] Hadavand, Mehd.i (2007). An Introduction to Economic Regulation.

- Parliament and Strategy, No. 56, Summer 2007, pp. 47-84.
- [16] Internal Revenue Exchange (IRS). IRS Notice 2014-21- virtual currency taxation. In IRS.
- [17] Jackson, Emerson Abraham and Jabbie Mohamed (2019). Understanding Market Failure in the Developing Country Context. *Spring nature*. 1-12.
- [18] Jane Hughes, Sarah; T.Middlebrook, Stephen. (2014). Regulating Cryptocurrencies in the United States: Current Issues and Future Directions. *Maurer School of Law: Indiana University*. 40 (2), 812-848.
- [19] Judge, Yadala; Abdolhian, Omid. (2017). Efficiency, Encyclopedia of Public Law, Editor: Seyed Mohammad Mehdi Ghamami, pp. 555-558.
- [20] Kagan R. A. (1995). What Socio-Legal Scholars Should Do When There is Too Much Law to Study. *Journal of Law and Society* 22, 140-8.
- [21] Kheradmand, Mohsen. (1398). Jurisprudential study of currency extraction and exchange of cryptocurrencies focusing on the "Bitcoin" network. *Knowledge of Islamic Economics, Tenth Year, Spring and Summer 1398, No. 20*, pp. 109-124.
- [22] Leal Filho, Walter and Azul Anabela Marisa and Brandli Luciana and Özuyar Pinar Gökcin and Wall Tony (Ed.) (2019). *Decent Work and Economic Growth*. Cham: Springer International Publishing.
- [23] Levi-Faur, David. (2010). Regulation & Regulatory Governance, *Jerusalem Papers in Regulation & Governance*, December, 1-48.
- [24] Mankiw, N.Gregory. (2014), *Macroeconomics*, translated by Hamid Reza Arbab, third edition, Tehran, Ney Publications.
- [25] Mirzakhani, Reza. (December 1996). Bitcoin and the financial-jurisprudential nature of virtual money. *Exchange and Securities Organization*.
- [26] Nawabpour, Alireza; Yousefi, Ahmad Ali; Talebi, Mohammad. (1397). Jurisprudential analysis of the functions of cryptocurrencies (case study of Bitcoin). *Islamic Economics Research Quarterly*, 18th year, No. 72, Winter 1397, pp. 213-243.
- [27] Nelson, Rebecca M. (2019). Examining Regulatory Frameworks for Digital Currencies and Blockchain. *Congressional Research Service*. 1-15.
- [28] Office of Communication Studies and New Technologies of the Research Center of the Islamic Consultative Assembly. (2014). Bitcoin; A new tool in the electronic payment system.
- [29] Office of Communication Studies and New Technologies of the Research Center of the Islamic Consultative Assembly. (2014). Policy-making of the United States, China and Germany in the field of new digital financial instruments such as Bitcoin.
- [30] Palest, Greg (2003). *Democracy and Regulation*. London: Pluto press.
- [31] Peteft, Arian; Momeni Rad, Ahmad. (2015). The evolution of government intervention in the economy from the perspective of public law, from the welfare state to the extra-regulatory government. *Public Law Research*. Summer 2015, No. 47, pp. 185 - 204.
- [32] Rabbani Mousavian, Seyed Ali. (1399). The legitimacy of cryptocurrencies

- from the perspective of governmental and individual jurisprudence. *Journal of Islamic Jurisprudence and Law Research*, Year 16, Summer 2016, No. 60, Pages 53-76.
- [33] Rajabi, Abolghasem. (2015). *Virtual Currency: Legislation in Different Countries and Suggestions for Iran*, Office of Communication Studies and New Technologies, Research Center of the Islamic Consultative Assembly
- [34] S. Beugelmans, Mauricio; M.Hess, Krista; Hardin, Schiff: *The Current Environment of U.S. Cryptocurrency Regulation*.
- [35] Schofield, Andrew (2019). *Blockchain & Cryptocurrency Regulation*. London: Global Legal Group Ltd.
- [36] Shapiro, John. (2012), *Liberalism, its meaning and history*, translated by Mohammad Kashani, Tehran, Markaz Publishing.
- [37] Shirazi, Hossein. (1398). Regulation instead of holding in policy making; Case Study: The Interaction Pattern of Public Libraries and Tehran Municipality Libraries. *Government Studies*, Winter 1398, No. 20, pp. 1-36.
- [38] Soleimani-Pour, Mohammad Mehdi; Soltaniehnejad, Hamed; Pourmotahar, Mehdi. (2017). Jurisprudential study of virtual money, *Islamic financial research*, Spring and Summer 2017, No. 12, pp. 167-192.
- [39] Stefan Stankovic. (2019). *US Cryptocurrency Regulation: Policies, Regimes & More*. unblock.net.
- [40] Tavassoli, Mohammad Ismail. (2005). A Study and Critique of the Theories of Some Islamic Thinkers on the Nature of Money. *Islamic Economics Quarterly*, Fifth Year, Fall 2005, pp. 123-159.
- [41] Tavassoli, Mohammad Ismail. (2013). Analysis of the nature of money, *Islamic Economics Research Quarterly*, Year 12, Issue 84, Winter 2012, Pages 107-130.
- [42] Tax Affairs Organization. (1398). Notification of Resolution No. 58144 / T 55637 AH dated 13/05/2017 of the esteemed Council of Ministers regarding cryptocurrency extraction centers. Tax Affairs Organization.
- [43] Timothy G. Massad. (2019). *It's Time to Strengthen the Regulation of Crypto-Assets*.
- [44] Walter and Azul Anabela Marisa and Brandli Luciana and Özuyar Pinar Gökcin and Wall Tony Leal Filho. (2019). *Decent Work and Economic Growth*. Springer International Publishing. 1-10.
- [45] Zare, Amir and Bahrami, Ehsan. (1399). The nature of cryptocurrencies and the explanation of their fundamental challenges in the Iranian legal system, *International Conference on Jurisprudence, Law and Religious Research*.